

СТРАТЕГИЈА И АКЦИСКИ ПЛАН НА СЕЛДИ

за добро владеење и антикорупција
во Југоисточна Европа

Southeast Europe Leadership
for Development and Integrity

СТРАТЕГИЈА И АКЦИСКИ ПЛАН НА СЕЛДИ

за добро владеење и антикорупција
во Југоисточна Европа

Стратегијата и акцискиот план на СЕЛДИ ја дефинираат мисијата и целите на коалицијата СЕЛДИ до крајот на 2016 година, во кои се наведени конкретните активности на мрежата. СЕЛДИ е отворена иницијатива, со цел постојано да се шири и да привлекува граѓански организации, креатори на политики и други засегнати страни, кои може да придонесат за остварување на нејзините цели, да споделат искуства и да ги поддржат мерките за добро владеење и антикорупција во Југоисточна Европа (ЈИЕ).

За да се подобри *Стратегијата и акцискиот план на СЕЛДИ* беа консултирани 140 засегнати страни во областа на антикорупцијата (ГО, креатори на политики, меѓународни организации, истражувачи и новинари од девет земји) кои го дадоа својот значителен придонес.

Членки основачи на коалицијата СЕЛДИ:

Албански центар за економски истражувања (АЦЕР), Албанија
Центар за демократска транзиција, Црна Гора
Центар за истражувачко новинарство (ЦИН), Босна и Херцеговина
Центар за либерално-демократски студии (ЦЛДС), Србија
Центар за изучување на демократијата (ЦСД), Бугарија
Форум за граѓанска акција ФОРЦА Пожега, Србија
Кука на Европа, Албанија
Институт Алтернатива (ИА), Црна Гора
Институт за демократија 'Социетас Цивилис' (ИДСЦС), Република Македонија
Институт Риинвест, Косово
Косовски правен институт, Косово
Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), Република Македонија
Охридски институт за економски стратегии и меѓународни работи, Република Македонија
Партнерство за социјален развој (ПСД), Хрватска
Секретаријат на регионалната иницијатива за антикорупција (РАИ), Босна и Херцеговина
Сири и визионит, Косово
Турска фондација за економски и социјални науки (ТЕСЕВ), Турција

ISBN: 978-954-477-207-9

2013, Southeast Europe Leadership for Development and Integrity (SELDI)

© Creative Commons License

Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported

Центар за изучување на демократијата

Ул. Александар Жендов, бр.5

1113 Софија

tel.: (+359 2) 971 3000, fax: (+359 2) 971 2233

csd@online.bg, www.csd.bg

Овој документ е подготвен со финансиска помош од Европската унија. За содржината на овој документ целосно е одговорна иницијативата СЕЛДИ и тој во ниту еден случај не ги одразува ставовите на Европската унија.

Оваа публикација е овозможена со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД) во рамките на Проект на УСАИД за борба против корупцијата, имплементиран од МЦМС. Содржината на публикацијата е одговорност на авторите и не ги изразува ставовите на УСАИД или на Владата на Соединети Американски Држави.

СОДРЖИНА

1. Позадина	5
2. Стратегија на Мрежата за лидерство за развој и интегритет на Југоисточна Европа (СЕЛДИ)	7
3. Мисија	8
4. Цели	8
5. Алатки	9
6. Активности	10
7. Организациска стручност и знаење	13
8. Структура на СЕЛДИ	16
9. Синергии со другите ЕУ и меѓународни иницијативи	18
10. Очекувани резултати и влијание	18
11. Одржливост	20
Анекс 1. Членки основачи на СЕЛДИ	21
Анекс 2. Систем за следење на корупцијата	24

1. ПОЗАДИНА

Корупцијата е еден од најголемите проблеми во Југоисточна Европа. Според Организацијата за дрога и криминал на Обединетите нации (УНОДЦ) корупцијата е прашање од особен интерес за земјите од Западен Балкан, заради нејзиното штетно влијание врз нивниот социјален и економски развој. Во 2010 година, во просек, еден од шест граѓани во регионот имал директна или индиректна изложеност на поткуп од страна на јавен службеник на годишно ниво.¹

Според Индексот за перцепција на корупцијата на Транспаренси интернешнл за 2012², Албанија има највисоки нивоа на перципирана корупција во јавниот сектор во Југоисточна Европа и е рангирана на 113 место (од 176 земји), следена од Косово (според Резолуцијата 1244/99) - на 105 место, Србија (80 место), Бугарија и Црна Гора (и двете рангирани на 75 место), Босна и Херцеговина (72 место). На 54 место, Турција е најдобро рангирана во регионот, но нејзината оценка уште означува дека земјата се перципира како „корумпирана“, а не како „чиста“ од страна на нејзините граѓани. Земјите во регионот се соочуваат со заеднички проблеми кога е во прашање борбата против корупцијата. Повеќето земји во регионот имаат владини стратегии и институции за борба против корупцијата, но нивната примена е на ниско ниво³. Врз основа на анализата на извештаите на Европската комисија (ЕК) за напредокот на земјите во регионот во процесот на проширување утврдени се следниве **најчести проблеми во борбата против корупција во Југоисточна Европа:**

- Законодавството за финансирање на партиите не е регулирано или нема влијание (8 земји);
- незадоволителна или проблематична соработка и координација меѓу институциите (6);
- ниски капацитети за истражување и судски прогон (6);
- слабо законодавство за јавни набавки и за спроведување на законот (6);
- низок административен капацитет на јавните финансиски инспекции (5);
- долги или одложени судски процеси, мал број на осудени, недоследни или незадоволителни казни (5);
- слаби механизми за следење на политиките за антикорупција (5), итн.

Корупцијата е негација на владеењето на право и доброто владеење, и пречка за ефикасно спроведување на законот и за ефективното функционирање на јавните институции. Засегнатите ГО во регионот

¹ UNODC, *Corruption in the Western Balkans: Bribery as Experienced by the Population*, Vienna, 2011.

² Transparency International, *Corruption Perception Index*, 2012.

³ Stefanov, R., D. Hristov, *Corruption in South East Europe*, in: Sternad, D. and Doering T. (eds), *Handbook of Doing Business in South East Europe*, Palgrave Macmillan 2012. Бројките во заградите го означуваат бројот на земји, во кои ЕК го навела соодветното прашање како проблем. Вкупно девет земји биле предмет на анализа.

треба да најдат заедничка платформа со државните институции за да го спречат тоа. Намалувањето на корупцијата бара не само релевантни институционални мерки, туку и создавање на социјални предуслови за воспоставување на владеење на правото. Ова е тешка задача за граѓанските организации (ГО) во регионот, кои се зависни од јавните финансии и каде приватниот сектор има мали капацитети и иницијатива. **ГО во регионот се соочуваат со слични недостатоци во капацитетот и проблеми во нивниот развој**, како што се:

- несоодветни човечки ресурси;
- финансиска немоќ;
- лошо управување и стратешко планирање;
- недостаток од информации за националните политики;
- ниско ниво на аналитички капацитет;
- слаба јавна поддршка и поддршка од електоратот;
- неефикасни и неодржливи мрежи.⁴

Постојат многу можности за учење и размена на знаење меѓу земјите за доброто владеење и спречувањето на корупцијата во регионот. **Мрежата именувана како Водство за развој и интегритет на Југоисточна Европа (СЕЛДИ)** ги собира водечките граѓански организации во областа за да им помогне да ги надградат постојните и да создадат нови можности за подобрување на владеењето и борбата против корупцијата.

Можностите за приклучување кон Европската унија создадоа генерално поволна политичка рамка за решавање на корупцијата во Југоисточна Европа. Потпомогнати од страна на меѓународната заедница и особено од Европската комисија и други европски институции, земјите од Западен Балкан и Турција имаат преземено голем број чекори во борбата против корупцијата.

Постојат многу иницијативи за борба против корупцијата и промоција на доброто владеење поддржани од страна на Европската комисија, како и од страна на УНОДЦ, Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП), Светската банка, Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД), Централно европската иницијатива (ЦЕИ), Регионалните антикорупциски иницијативи (РАИ), итн. Клучната заедничка лекција што сите тие ја имаат согледано е дека меѓународниот притисок и потребите за финансирање треба да бидат дополнети со автохтони, динамични платформи на граѓанските организации способни за континуирано следење на состојбите, подигање на свеста за прашањата од интерес, учење од колегите во регионот и создавање коалиции на владини, невладини и меѓународни партнери кои ќе дејствуваат на специфични прашања.

Оваа *Стратегија и Акциски план* имаат за цел да воспостават една таква платформа, со користење на претходните напори и резултати од Иницијатива за правен развој во Југоисточна Европа 2001 – 2002 како

⁴ Sterland, B., G. Rizova, *Civil Society Organisations' Capacities in the Western Balkans and Turkey: a Comparative Summary of the Eight Country CSO Needs Assessment*, TACSO, 2010.

отскачна даска и земајќи ги предвид напорите за трансформирање на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа во Регионален совет за соработка и Регионална иницијатива против корупција. Предложената стратегија, исто така, ќе има корист од зголемено внимание ставено врз антикорупцијата во Стратегијата за проширување и во самата ЕУ во изминатата деценија. Европската комисија (ЕК) за првпат во својата историја во 2007 година го претстави постпристапниот механизам за следење на напредокот во борбата против корупцијата во Бугарија и Романија - механизам за соработка и верификација. Поглавјата 23 за Правосудство и основни права и 24 за правда, слобода и безбедност станаа важен дел од преговорите за членство на Хрватска во ЕУ, и ќе

останат клучен фокус во идните преговори. Борбата против корупцијата е идентификувана како еден од клучните предизвици во Стратегиите за проширување на ЕУ за 2011, 2012 и 2013 година⁵. На европско ниво, Европската комисија во 2011 го изложи амбициозното Комунике за *борба против корупцијата во ЕУ*, во кое се предвидува воведување на механизам за периодично оценување на напорите на земјите членки на ЕУ во борбата против корупцијата - *ЕУ извештај за антикорупција*⁶. Првиот извештај треба да биде објавен во 2013.

РАМКА 1. ЗАЕДНИЧКИ ПРОБЛЕМИ СО КОРУПЦИЈАТА ВО ЈИЕ

Приватизација што довела до корупција

Потешкотии со привлекување странски инвестиции

Поволно опкружување за организираните криминални групи

Значително ниво на сива економија

Високо ниво на невработеност, кое е потенцирано со глобалната економска криза

2. СТРАТЕГИЈА НА МРЕЖАТА ЗА ЛИДЕРСТВО ЗА РАЗВОЈ И ИНТЕГРИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА (СЕЛДИ)

Стратегијата и акцискиот план на СЕЛДИ ја дефинираат мисијата и целите на коалицијата СЕЛДИ до крајот на 2016. Во неа се наведуваат конкретните активности на мрежата за следните две години до крајот на 2014. Овој документ ќе биде ажуриран, доколку е потребно во втората половина од 2014 година. СЕЛДИ е отворена иницијатива, постојано се стреми да се прошири и да привлече граѓански организации, креатори на политики, како и други заинтересирани страни, кои можат да придонесат за остварување на нејзините цели, да споделат искуства и да дадат поддршка за антикорупциските мерки во регионот.

⁵ European Commission, Enlargement Strategy and Main Challenges 2011 – 2012, COM(2011) 666 final, Brussels, 12.10.2011 and European Commission, Enlargement Strategy and Main Challenges 2012 – 2013, COM (2012), 600 final.

⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee *Fighting Corruption in the EU*, COM/2011/0308 final.

Основачки членки на СЕЛДИ се 17 ГО од девет земји во регионот:

1. Центар за изучување на демократијата (ЦСД), Бугарија - координатор
2. Албански центар за економски истражувања (АЦЕР), Албанија
3. Куќа на Европа, Албанија
4. Центар за истражувачко новинарство (ЦИН), Босна и Херцеговина
5. Партнерство за социјален развој (ПСД), Хрватска
6. Институт Риинвест, Косово
7. Сири и визионит, Косово
8. Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), Република Македонија
9. Институт за демократија 'Социетас Цивилис' (ИДСЦС), Република Македонија
10. Охридски институт за економски стратегии и меѓународни работи, Република Македонија
11. Центар за демократска транзиција, Црна Гора
12. Институт Алтернатива (ИА), Црна Гора
13. Центар за либерално-демократски студии (ЦЛДС), Србија
14. Форум за граѓанска акција ФОРЦА Пожега, Србија
15. Турска фондација за економски и социјални науки (ТЕСЕВ), Турција
16. Секретаријат на регионалната иницијатива за антикорупција (РАИ), Босна и Херцеговина
17. Косовски правен институт, Косово

3. МИСИЈА

Мисијата на Мрежата за лидерство за развој и интегритет на Југоисточна Европа е да се зајакнат капацитетите на граѓанските организации во регионот да соработуваат, да ги следат и да влијаат врз доброто владеење и корупцијата во Југоисточна Европа и Турција преку јавно-приватно партнерство.

4. ЦЕЛИ

Стратегијата и Акцискиот план на СЕЛДИ имаат за цел да послужат како план за коалицијата на граѓански организации, но исто така и како вредносна изјава, која може да се користи за да се привлечат нови партнери и да се информираат и мотивираат другите засегнати страни. *Акцискиот план* има за цел да го зајакне легитимитетот на партнерството и да ја подобри неговата транспарентност и отчетност. Исто така, *Акцискиот план* става фокус на подобрување на опкружувањето за граѓански активизам и дијалогот држава-граѓанско општество на национално и регионално ниво, врз основа на која граѓанските организации и другите засегнати страни ќе се согласат да делуваат.

Конкретните цели на *Стратегијата и Акцискиот план* се:

- Да се изгради **коалиција** за борба против корупцијата и добро владеење на граѓански организации со слични гледишта во Југоисточна Европа;
- Да се зголеми **капацитетот, знаењето и посветеноста** на ГО за да обезбедат анализа, следење и застапување на политиката, мерките и реформите поврзани со доброто управување и антикорупцијата и да се зајакне соработката и разбирањето меѓу ГО надвор од рамките на национално и регионално ниво;
- Да се промовира дијалог меѓу **државата и граѓанското општество** и да се подобри опкружувањето за граѓански активизам на регионално и национално ниво;
- Да се придонесе кон подобрена **јавна /граѓанска поддршка меѓу земјите** за и учество во доброто владеење и антикорупциските мерки;
- Да им се помогне на **самите граѓански организации** да ја подобрат нивната легитимност, транспарентност и отчетност.

5. АЛАТКИ

Стратегијата и Акцискиот план се засноваат на три главни столба:

- **Градење институции:** воспоставување на коалиција на ГО преку развој и поддршка на тековната *Стратегија и акциски план за ГО* и воспоставување на раководните структури на ГО коалицијата - Управниот комитет и Меѓународниот советодавен одбор. ЦСД ќе дејствува како секретаријат на иницијативата. Интеракцијата помеѓу членовите на коалицијата ќе биде операционализирана преку:
 - учество на настаните на СЕЛДИ;
 - консултација за главните продукти за застапување – национални и регионални извештаи за борба против корупцијата; и
 - информирање, вклучувајќи ја веб страницата и медиумите.
- **Следење:** спроведување на *Системот за следење на корупцијата (ССК)* на секои две години. ССК е дизајниран и развиен од страна на ЦСД. ССК е првиот систем од ваков вид во постсоцијалистичките земји чија цел е да се комбинираат значајните истражувачки ресурси и моќниот антикорупциски потенцијал. Целта на ССК е да се измери нивото на корупција во одредена земја, како и да се идентификуваат јавните перцепции, мислења и очекувања во врска со неа. ССК за првпат е спроведен во 1998 година и една од неговите значајни придобивки е акумулација на податоци за структурата и динамиката на коруптивните практики во Бугарија и во Југоисточна Европа. Системот има неколку важни предности:
 - Усогласеност со пристапот на ОН за виктимизација при мерење на нивоата на административната корупција;
 - Потпирање на различни извори на информации и комбинирање на квантитативни и квалитативни методи за следење и

оценување;

- Употреба на национално и на меѓународно воспоставени методи и индикатори за проценка на реалното ширење на корупцијата и јавната перцепција за неа;
- Динамичка споредливост на наодите од следењето во однос на обемот, областите, и формите на корупција.

ССК е опишан во Анекс 2. Подетално објаснување за ССК методологијата може да се најде во *Чиста иднина. Акциски план за борба против корупцијата за Бугарија. Следење. Индекси за проценка на корупцијата*, Центар за изучување на демократијата, Софија, 1998, и во *Злосторство без казна: Спречување на корупцијата и организираниот криминал во Бугарија*, Центар за изучување на демократијата, Софија, 2009.

ССМ ќе ги обезбеди главните податоци за националните *Извештаи за проценка на корупцијата*, *Регионалниот извештај за борба против корупција*, како и стратешкиот документ *Добро владеење во ЈИЕ*.

- **Застапување:** иницијативата предвидува јавни консултации за можните антикорупциски мерки и подигање на свеста на регионално ниво, преку настани на кои присуствуваат значајни лица, прес-конференции, стратешки документи, и извештаи. Секој настан ќе се користи за да се соберат заинтересирани страни да се поттикнат да го следат *Акцискиот план*.

6. АКТИВНОСТИ

Активност 1: Градење коалиција, вмрежување и консултации со засегнатите страни

- **Воспоставување на раководната структура на коалицијата на ГО:** Управувачки комитет (УК) и Меѓународен советодавен одбор за добро владеење и борба против корупцијата.
- **Воспоставување врски со други коалиции на ГО** во ЈИЕ за да се овозможат пошироки односи со граѓанските организации, засегнати страни и граѓани. Со повисок степен на свесност и соработка ќе се гарантира поголемо признавање од страна на владините институции за вредноста на учеството на граѓанските организации во процесот на реформи.
- **Консултациите со засегнатите страни** за Стратегијата и Акцискиот план ќе бидат спроведени преку испраќање на нацрт-документи на претходно дефинирана листа на заинтересирани страни (граѓански организации, влада, јавна администрација, како и меѓународни организации). ГО, членови на коалицијата, исто така, ќе се вклучат во процесот на **отворени консултации** или **добивање** идеи од пошироката заедница.

Активност 2: Градење капацитет

- **Подготовка на материјали за обука и методолошки пакет** за *Системот за следење на корупцијата* врз основа на достапните алатки и извештаи.
- **Одржување на работилница за градење на капацитетите за следење на корупцијата**, за да се обучат граѓанските организации, членки на коалицијата за методите за следење на корупцијата, да се претстават практични примери и да се подготват граѓанските организации за спроведување на истражувања за корупцијата и презентирање на резултатите пред креаторите на политики, медиумите и другите засегнати страни.

Активност 3: Дијагностицирање и следење на корупцијата

- **Собирање на достапни податоци и информации** за: (а) механизмите на коруптивни практики кои треба дополнително да се анализираат и истражуваат, (б) ефективноста на напорите на владата за борба против корупцијата и проблемите специфични за секоја земја кои треба да се решат; (в) специфични потреби за промена во дизајнот на антикорупциската политика и антикорупциското законодавство со цел подобро да се структурира стратегијата на проектот и фокусот на идните извештаи и стратешки препораки, (г) фокус на проблемите специфични за секоја земја, како и методологија со цел главните податоци и резултати да бидат повеќе насочени и порелевантни, ако е потребно.
- **Истражување** за да се дополни *Системот за следење на корупцијата (ССК)*. Целта е да се истражат и длабински да се анализираат податоците и информациите добиени во претходниот чекор. Со тоа ќе се идентификуваат недостатоците и потребите за промени во политиката и законодавството, најновите случувања и најдобрите практики, можните стратешки препораки. Од истражувањето ќе произлезе извештај за **клучните идентификувани празнини во доброто владеење и борбата против корупцијата**. Истражувањето ќе претставува дополнување на резултатите од *Системот за следење на корупцијата* и ќе се користи за давање информации за националните *Извештаи за оценка на корупцијата (ИОК)*, како и за *Регионалниот извештај за борба против корупцијата*.
- **Дијагностицирање на корупцијата – следење на корупцијата** преку *Системот за следење на корупцијата* во сите земји членки на коалицијата за да се идентификуваат трендовите и жариштата на корупцијата. Следењето ќе го открие степенот на виктимизација од корупцијата, корупцискиот притисок од јавната администрација, прифатливоста на и подложноста на корупција, како и очекувањата за изгледите за успех во борбата против корупцијата.

Активност 4: Поддршка за креирање политики и застапување врз основа на истражувачки податоци

- Врз основа на истражувањето и резултатите на ССК, СЕЛДИ ќе подготви **Извештаи за оценка на корупцијата** специфични за секоја земја. *Извештаите за оценка на корупцијата* ќе претставуваат сеопфатен и единствен стратешки документ за секоја земја. За предлог наодите од извештаите ќе бидат одржани **консултации со релевантните национални и регионални чинители** за да се помогне во обидот да се усогласат јавните и приватните перспективи. Извештаите за оценка на корупцијата ќе бидат финализирани земајќи ги предвид повратните информации од засегнатите страни. Ова ќе даде дополнителен аспект на напорите за застапување на коалицијата.
- Националните извештаи за оценка на корупцијата, потоа ќе бидат сумирани во **Регионален извештај за борба против корупцијата**. Вториов ќе биде објавен и дистрибуиран во сите земји од коалицијата. Посебно поглавје од извештајот ќе ги разгледа мерките за подобрување на опкружувањето за граѓански активизам и дијалогот држава-граѓанско општество на национално и регионално ниво во областа на доброто владеење и борбата против корупцијата. Извештајот, исто така, ќе се надоврзе на прашањата наведени во *Акцискиот план*.
- Националните извештаи за оценка на корупцијата и Регионалниот извештај за борба против корупцијата ќе се фокусираат на главните антикорупциски прашања, национални и регионални институционални и законодавни антикорупциски празнини и потребните мерки на следните **теми**:
 - Создавање поволно институционално и правно опкружување за намалување на корупцијата;
 - Мерки за подобрување на опкружувањето за граѓански активизам и дијалог држава-граѓанско општество на регионално и национално ниво во областа на доброто владеење и антикорупцијата;
 - Реформирање на судскиот систем;
 - Намалување на корупцијата во економијата;
 - Подобрување на граѓанската контрола во борбата против корупција;
 - Промена на перцепциите на јавноста за корупцијата;
 - Меѓународна соработка.

Активност 5: Застапување и комуникација

СЕЛДИ ќе организира голем број настани, со цел да се разменат најдобрите практики, постојните стратешки препораки и да се зголеми јавната свест во однос на корупцијата и борбата против корупција во регионот:

- **Воведна конференција**, вклучувајќи стратешка работилница и првиот состанок на Управниот комитет, ќе служи за финални консултации и одобрување на *Стратегијата и Акцискиот план*.
- На **работилница за политиките и застапување** и вториот состав

нок на Управниот комитет ќе се соберат граѓанските организации и другите чинители да дискутираат и да ги поддржат првичните наоди во националните извештаи и *Регионалниот извештај за борба против корупцијата*. Дискусијата ќе биде фокусирана на најитните идентификувани прашања, вклучувајќи теми како што се: јавни набавки и концесии, корупција во царината, корупција во полицијата, итн. Посебно внимание ќе се посвети на мерките за подобрување на дијалогот држава-граѓанско општество и опкружување за граѓански активизам.

- **Завршна конференција /Регионален стратешки форум за добро владеење и антикорупција** чија цел е споделување на искуството собрано во текот на спроведувањето на иницијативата во првите две години, и дискутирање за последователните активности. Настанот ќе послужи како платформа за размена на искуства, најдобри практики и да се презентираат главните наоди и стратешките препораки разработени како резултат од спроведувањето на регионалниот *Систем за следење на корупцијата*. Форумот ќе биде завршен настан за застапување во првиот двегодишен циклус на следење, анализа и застапување и ќе ги бидат одобрени наодите од регионалниот извештај. Заинтересираните страни ќе го оценат напредокот во спроведувањето на *Акцискиот план* и ќе ги идентификуваат главните области за кои е потребно дополнително внимание

Активност 6: Јавна свест

Кампањата за зголемување на јавната свест ќе се спроведува од страна на сите членови на коалицијата преку:

- Настани од висок профил, надополнети со прес-конференции со засегнатите страни и медиумите, и статии во медиумите. Соопштеноста за јавност ќе бидат дистрибуирани на сите клучни настани на СЕЛДИ.
- Воспоставување на виртуелни работни групи за повеќето релевантни теми во врска со доброто владеење и борбата против корупцијата за регионот и изработка на стратешки документ *Доброто владеење* во ЈИЕ.
- Ажурирање и публицитет преку веб страницата на СЛЕДИ.

7. ОРГАНИЗАЦИСКА СТРУЧНОСТ И ЗНАЕЊЕ

Организациска стручност

СЕЛДИ постигнува **организациска стручност** преку:

- Здружување на **ресурсите** на сите 17 партнерски граѓански организации, кои делат слични вредности и се длабоко вклучени во доброто владеење и борбата против корупција на национално ниво. Разновидноста на партнерите, кои вклучуваат и етаблирани, елитни ГО и локални организации во зачеток ќе ги овозможи на

коалицијата да комуницира лесно со и да привлече други засегнати страни;

- Потпирајќи се на претходното **партнерско искуство** на нејзините членови. Стратегијата почива врз, а делумно и ги реплицира успешните најдобрите практики на иницијативата за антикорупција на Бугарија *Коалиција 2000*, како и на регионалната иницијатива за градење на капацитетите на ГО од *Иницијатива за правен развој на Југоисточна Европа*. Јадрото на коалициски партнери имаат работено заедно во минатото во областа на доброто управување и антикорупцијата и имаат докажано искуство во областа.
- Примена на **институционалниот** пристап во процесот на консултации со засегнатите страни и застапување. Тоа може да се сумира преку следново:
 - **Корисничка група од повеќе земји**, оправдано заради неусогласеноста на националните напори во регионот во областа на подобрување на владеењето и намалување на корупцијата;
 - **Иновативен пристап** во зближувањето на јавниот и приватниот сектор за да работат заедно на демократските реформски прашања, посебно за борба против корупцијата и доброто владеење;
 - **Нова регионална институционална платформа** - *Регионалниот извештај за борба против корупцијата* и Регионалниот форум за добро владеење и борба против корупцијата за соработка во доброто владеење и борбата против корупцијата.
- **Отворена управувачка структура** која овозможува користење на дополнителна експертиза од страна на разни надворешни експерти и заинтересирани страни, управување и координација на сите експертски тимови од повеќе партнери од ГО на локално ниво, отчетност и следење на квалитетот на работата и навремената реализација во согласност со временскиот распоред. Предложената управувачка структура овозможува и меѓузависност помеѓу партнерите и релативна слобода да ги организираат нивните ресурси и време според нивните потреби и локалните барања.
- Обезбедување на повеќе **простор и можности за застапување** и подигање на свеста. Двегодишниот работен циклус на коалицијата е врамен со две големи можности за застапување. Документите и настаните на СЕЛДИ ќе обезбедат транспарентност на она што е планирано во почетокот и она што е постигнато на крајот, вклучително и во областа на подобрување на опкружувањето за граѓански активизам и дијалог држава-граѓанско општество на национално и регионално ниво. Уште поважно, бидејќи тие ќе бидат одобрени од страна и на граѓанските организации и на другите засегнати страни, тие ќе го подобрат меѓусебното разбирање и доверба меѓу државата и граѓанското општество.
- **Искористување на постојните ресурси на регионално ниво.** Вклучувањето на Регионалната иницијатива за антикорупција, регионално меѓувладино антикорупциско тело, во иницијативата ќе обезбеди неопходно место за соработка со националните и регионалните јавни засегнати страни. Таа, исто така ќе придонесе за одржливоста на иницијативата и нејзин поширок и подобар опфат.

Знаење

СЕЛДИ постигнува **знаење** преку:

- Примена на **исклучителен Систем за следење на корупцијата** за анализа на корупцијата и напредокот во борбата против корупција во регионот, кои ќе и обезбедат на коалицијата конкретни бројки за да се залага за воведување на потребните промени и да се подигне свеста за конкретни стратешки решенија. Веродостојните податоци ќе бидат во функција и на надзорната функција на коалицијата и ќе ја зголемат нејзината легитимност меѓу другите засегнати страни и пошироката јавност. Таа, исто така ќе им обезбеди на граѓанските организации, но и на националните и меѓународни креатори на политика инструмент за следење на напредокот во борбата против корупцијата и дијагностицирање на најпроблематичните сектори или области каде има потреба од интервенција. Податоците ќе ги поттикнат организациите вклучени во процесот: тие ќе добијат релевантен аналитички опис на ситуацијата (што ќе овозможи да се подготват соодветни антикорупциски акциски планови и стратегии) и силно оправдување дека корупцијата е проблем за кој вреди да се посвети политичко и граѓанско внимание. Изработката на извештаи за дијагностика на корупцијата на регионално ниво го зајакнува потенцијалот на коалицијата на граѓански организации да дејствува како ефективна регионална единица на граѓанското општество.
- Комбинирање на **разновидноста на вештини** и сеопфатно знаење. СЕЛДИ премостува еден од најсериозните јазови во знаењето во регионот во областа на доброто владеење и корупцијата - меѓу теоретското, истражувачкото знаење и практичното, во полето на експериментирање. Спојувањето на овие две ќе создаде моќен и веродостоен наратив кој ќе влијае на јавната дебата и ќе влијае на процесот на креирање политики и донесување одлуки за борбата против корупција и добро владеење во Југоисточна Европа.
- Подготовката на **извршни, стратешки изјави** во форма на извештаи и документи, кои ги посочуваат главните наоди на едноставен јазик да го разберат граѓаните, политичарите и медиумите. Писмените изјави имаат предност што може да се чуваат и да го пренесуваат знаењето ефикасно низ времето и просторот, и ќе овозможат подобри консултации со засегнатите страни и рецензија од страна на колегите.
- Обезбедување на **детална проверка од колегите и процедури за јавна поддршка**. Состанокот на Меѓународниот советодавен одбор ќе осигури дека сите стратешки извештаи и документи на СЕЛДИ ќе бидат подложни на најстрога можна контрола и ќе се добијат повратни информации од колегите. Покрај тоа, за текстовите на *Акцискиот план* и на *Регионалниот извештај за борба против корупцијата* однапред ќе бидат одржани консултации со главните чинители за да се обезбеди соодветно учество и јавна поддршка за и согласност со стратешките препораки што се предвидени. Овие два процеси за осигурување на квалитет се покажаа како едни од најпознатите моќни алатки за зајакнување на капацитетот

за анализа и застапување.

- Примена на **регионален пристап**. Коалицијата не само што ќе ги посочи клучните предизвици во секоја земја, туку, уште поважно, ќе ги идентификува проблематичните области, кои претставуваат најголема закана за развојот на Југоисточна Европа. Споредбите меѓу земјите и регионалната перспектива даваат моќни можности за учење и се поттик за извонредност на национално ниво. Оваа рамка на меѓусебна размена и помош ќе иницира постојана размена на идеи, ќе го зајакне духот на соработка меѓу партнерите на СЕЛДИ и ќе резултира со веродостојни и ефективни стратешки препораки за регионот.

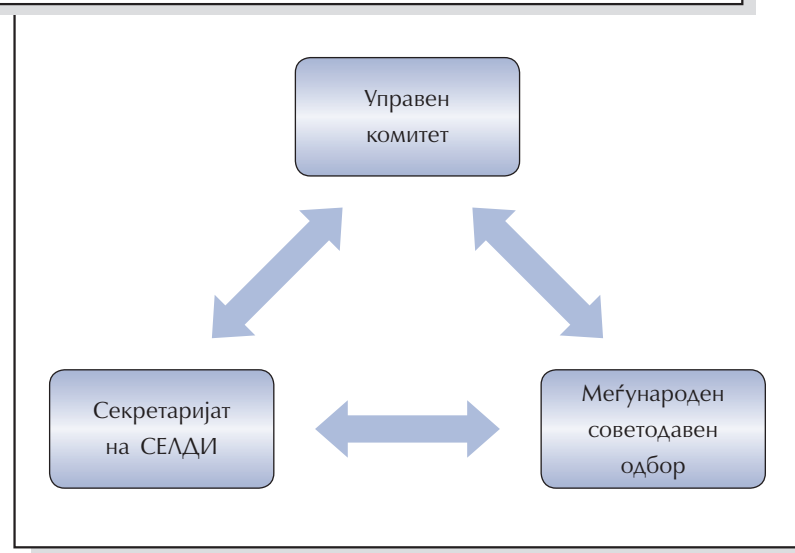
8. СТРУКТУРА НА СЕЛДИ

СЕЛДИ е основана од страна на група од 15 граѓански партнерски организации и 2 придружни партнери од Југоисточна Европа. Заедно тие вработуваат повеќе од 180 лица - потенцијално најголемите невладини тела за антикорупција и добро владеење во регионот. Партнерските организации служат како „мобилизатори на мрежата“ поврзувајќи се со другите засегнати страни и граѓански организации. СЕЛДИ е дел од поголема мрежа од 18 мрежи поддржани во рамките на Инструментот за граѓанско општество на Инструментот на ЕУ за претпристапна помош, која нуди голем потенцијал за создавање поголема синергија во борбата против корупцијата во регионот.

Три клучни елементи на раководната структура на СЕЛДИ се:

- Управен комитет, кој вклучува претставници од сите членови на коалицијата. Управниот комитет е главното тело за донесување одлуки, со цел да се обезбеди ефикасно управување со коалицијата. Тој ќе се состанува најмалку еднаш годишно.
- Меѓународен советодавен одбор составен од етаблирани регионални и меѓународни антикорупциски лидери, кои ќе обезбедат стратешки насоки и совети;
- Секретаријат, кој ќе биде институционална потпора на СЕЛДИ.

РАМКА 2. РАКОВОДНА СТРУКТУРА НА СЕЛДИ

На суштинско ниво, секој член на коалицијата ќе биде вклучен во **двогодишен циклус на следење и стратешка политика**, како и вклученост во Регионален форум за добро управување и антикорупциска политика, кој ќе го одобрува и Регионалниот извештај за борба против корупцијата. Оваа учество ќе обезбеди високо ниво на транспарентност и отчетност на коалицијата, а ќе биде дополнето со консултации со засегнатите страни и вклученост на граѓаните за времетраењето на СЕЛДИ.

ТАБЕЛА 1. КЛУЧНИ ВЛАДИНИ ЧИНИТЕЛИ ВО БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈА СПОРЕД ЗЕМЈА

Земја	Владини институции
Албанија	Сектор за внатрешна административна контрола и антикорупција Совет на министри; Заеднички истражни одделенија – Тирана и 6 други; Висок инспекторат за пријавување и контрола на имотната состојба
Бугарија	Комисија за спречување и борба против корупција; Собраниска комисија за борба против корупција; Комисија за борба против корупција на Врховниот судски совет; Комисија за утврдување на имот стекнат од криминални активности; Специјализирано обвинителство и суд за корупција и организиран криминал
Босна и Херцеговина	Одделение за борба против организиран криминал и корупција, Министерство за безбедност; Агенција за спречување на корупцијата и координација на борбата против корупција (уште не е целосно функционална); Одделение за организиран криминал, корупција и стопански криминал во рамки на Обвинителството.
Хрватска	Национален совет за следење на спроведувањето на антикорупциските мерки; Комитет за следење на спроведувањето на антикорупциските мерки; Одделение за антикорупција, Министерство за правда; Државно обвинителство/ Канцеларија за спречување на корупција и организиран криминал; Национална полициска канцеларија за сузбивање на корупција и организиран криминал; Судски одделенија за справување со случаи на корупција и организиран криминал; Државна комисија за надзор на процедурата за јавни набавки; Комисија за спречување на судир на интереси; Влада на канцеларија за соработка со ГО
Македонија	Јавно обвинителство и основно обвинителство за борба против организиран криминал и корупција; Државна комисија за спречување на корупција; Единица за борба против корупцијата во рамките на Одделението за организиран криминал во Министерството за внатрешни работи; Државен завод за ревизија; Министерство за правда; Меѓусекторско тело за координација на активностите во борбата против корупција во Република Македонија; Совет за радиодифузија; Државна изборна комисија
Црна Гора	Директорат за антикорупциска иницијатива; Комисија за спречување на судир на интереси; Специјален обвинител за организиран криминал, корупција, тероризам и воени злосторства; Трипартитна комисија за корупција и организиран криминал; Државна институција за ревизија; Државна изборна комисија (Финансирање на политичките партии); Собраниска комисија за антикорупција
Србија	Агенција за антикорупција; Совет за антикорупција; Одделенија за кривични дела од областа на корупцијата во рамки на полицијата и државното обвинителство; Државна институција за ревизија; Државна комисија за заштита на правата на учесниците во јавно надавање; Комисионер за информации од јавен интерес и заштита на личните податоци; Полиција; Министерство за внатрешни работи; Јавно обвинителство; Административен суд; Администрација за спречување на перење пари во Министерството за финансии и економија
Косово	Агенција за антикорупција; Европски специјален претставник; Единица за антикорупција на Косово; Државно обвинителство
Турција	Извршен комитет за зголемување на транспарентноста и борба против корупцијата; Комитет на министри за антикорупциска политика; Инспекциски одбор на премиерот; Здружение за етика и углед на Турција; Универзитет Хачетепе

9. СИНЕРГИИ СО ДРУГИТЕ ЕУ И МЕЃУНАРОДНИ ИНИЦИЈАТИВИ

Стратегијата и Акцискиот план на СЕЛДИ овозможуваат создавање синергија со голем број други тела и иницијативи на ЕУ во областа на антикорупцијата како што се:

- АНТИКОРРП, најголемиот истражувачки проект финансиран во рамките на Седмата рамковна програма на ЕУ за истражување;
- Генералниот директорат за внатрешни работи, за правда, ОЛАФ, ФРОНТЕКС, и иницијативи за спроведување на *Стокхолмската програма* и *Акцискиот план*; на пример, ЕУ група на експерти за корупција, итн.
- Дополнителни синергии може да се воспостават со Стратегијата за иновации и добро владеење на локално ниво на Советот на Европа и Европската етикета за извонредност во владеењето.

СЕЛДИ ќе ги идентификува лицата за контакт од телата на ЕУ за консултации при изработка на националните и регионалните *Извештаи за оценка на корупцијата*.

СЕЛДИ ќе бара да се вклучат во нејзините активности меѓународните и европските тела и граѓански организации со значајно влијание во борбата против корупцијата во регионот, исто така, ќе бидат вклучени: Европската комисија (Генералниот директорат за проширување, Генералниот директорат за внатрешни работи); Советот на Европа; ОЛАФ; ГРЕКО; УНДП и УНОДЦ; РАИ, ЦЕИ, СЕКИ, СЕЕЦП; Транспаренси Интернешнл; Светска банка и ЕБРД.

10. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ВЛИЈАНИЕ

Стратегијата и Акцискиот план се очекува да ги постигнат следниве **резултати и продукти**:

- Зајакнати капацитети на граѓанските организации и граѓанското општество за следење, анализирање и предлагање мерки за борба против корупција и добро владеење.
- Обезбедување механизми за следење на корупцијата и материјали за обука, искуство и знаење за граѓанските организации и граѓаните со цел да се поттикнат со статистички податоци и аналитички информации, јасно да ја изразат потребата од промена на политиката.
- Имплементиран *Систем за следење на корупцијата* и изработка на компаративни статистички податоци и показатели за корупцијата во сите целни земји.
- *Извештаи за проценка на корупцијата* за секоја земја и *Регионален извештај за борба против корупцијата*, вклучувајќи преглед на антикорупциските стратегии; оценка на спроведените политики; попис на најдобрите практики; стратешки препораки.

- Промоција на регионалното заедничко практиканство меѓу граѓанските организации членови на коалицијата, за што нема да биде потребна финансиска помош од иницијативата. Тоа ќе се заснова на воспоставените контакти меѓу граѓанските организации. Главниот концепт на оваа програма ќе биде понуда на заедничка програма за доброволно практиканство во граѓанските организации во СЕЛДИ која може да се одвива во повеќе од една земја или институција.
- Ставање на проблемите со транспарентноста, доброто владеење и корупцијата на политичката агенда во Југоисточна Европа и иницирање на промена во ставовите на општествата во регионот во насока на намалување на толеранцијата кон корупцијата преку јавно застапување и кампања.
- Владините институции ќе ја признаат важноста и вредноста од учеството на граѓанското општество во реформските процеси за добро владеење и борба против корупцијата. Овој резултат ќе се постигне преку следење, истражувачка извонредност и застапување. Владите имаат тенденција да ја признаат извонредноста и да се согласат на неа особено кога тоа доаѓа од разновидни ГО мрежи, способни за проширување на своите ресурси на меѓународно ниво, како што е СЕЛДИ.

Активностите се очекува дека ќе го имаат следното **влијание**:

- Обезбедување на соодветна методологија и обука за ГО и на тој начин поттикнување на пошироката заедница на ГО (најмалку 60 ГО) и граѓани преку презентирање на статистички податоци и аналитички информации, кои им се потребни за јасно да ја изразат потребата за промена на политиката во областа на добро владеење и антикорупција;
- Зајакнување на капацитетите на граѓанските организации да ги следат, анализираат и да предлагаат мерки за борба против корупција и добро владеење преку изработка на стратешки извештаи: *Стратегијата и акцискиот план на СЕЛДИ, Регионалниот извештај за борба против корупција* и девет национални извештаи за оценување на корупцијата; одобрени од националните влади, како и согласност на владите за спроведување на најмалку пет конкретни антикорупциски мерки (на пр. законодавство, кодекси на однесување, итн);
- Креирање на виртуелен регионален истражувачки центар за добро владеење и борба против корупцијата, кој е признат преку писма за поддршка од страна на владите во регионот, од страна на Европската комисија и од страна на други регионални јавни чинители;
- Ставање на прашањето на корупцијата на политичката агенда во ЈИЕ; намалување на подложноста и зголемување на нетолеранција кон корупцијата во регионот;
- Зголемување на квалитетот на публикациите и активноста на медиумите за ова прашање; помош да се објават најмалку четири регионални истражувачки извештаи за корупција;
- Започнување промена во ставовите на општеството и намалување на толеранцијата кон корупција, која ќе го намали корупцискиот

притисок; целта е да се придонесе за намалување на просечните регионални вредности на корупциски притисок и корупциска виктимизација за најмалку 10%.

11. ОДРЖЛИВОСТ

Активностите на СЕЛДИ се продолжение на две претходни успешни иницијативи, со цел за следење на борбата против корупцијата, и застапување. Можноста за нејзино натамошно проширување е многу висока, под услов да се обезбеди соодветно финансирање. Системот за следење на корупцијата е утврдена методологија, што се користи во Бугарија за редовни истражувања на корупцијата и изработка на годишните *Извештаи за оценување на корупцијата* (објавувани од 1999 година). Истата методологија беше применета во 2001 и 2002 година во земјите од Југоисточна Европа. Тековната иницијатива има многу високи шанси за постигнување на мултиплицирачки ефект затоа што ќе дава информации за пилот *Извештајот на ЕУ за борба против корупција* за 2013 година. Последниов веројатно ќе користи слични мерења и анализа, кои ќе овозможат подобро интегрирање на резултатите од тековните активности во него. Покрај тоа, сите земји учеснички во активностите имаат големи изгледи за пристапување кон ЕУ. Користењето на истата методологија за овој круг на следење на корупцијата во 2013-2014, исто како и во 2001-2002 во ЈИЕ обезбедува **споредливост на резултатите**, идентификацијата на **трендовите**, и проценка на **влијанието на политиката** врз применетите антикорупциски мерки. Уште еден начин за постигнување на повеќекратни ефекти ќе се бара преку вклучување во РАИ, која може да ја направи СЕЛДИ важна регионална платформа за следење, анализа и застапување во борбата против корупција.

Резултатите ќе бидат споделени преку голем број на канали, за да се обезбеди највисоко можно влијание: настани, испраќање на стратешки извештаи до одредени целни лица, веб страницата на СЕЛДИ, на веб-страниците и мрежите за дисеминација на граѓанските организации членови на коалицијата, итн.

АНЕКС 1. ЧЛЕНКИ ОСНОВАЧИ НА СЕЛДИ

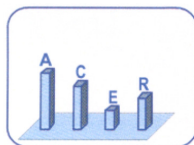
Секретаријат

Центар за изучување на демократијата (ЦСД), Бугарија, непрофитна организација

Интернет страница:
www.csd.bg

Членки на СЕЛДИ

Албански центар за економски истражувања (АЦЕР), Албанија, непрофитна организација

Интернет страница: www.acer.org.al

Куќа на Европа, Албанија, непрофитна организација

Интернет страница:
www.houseofeurope.org

Центар за истражувачко новинарство (ЦИН), Босна и Херцеговина, Здружение на граѓани (еквивалент на НВО)

Интернет страница: www.cin.ba

Партнерство за социјален развој (ПСД), Хрватска, непрофитна, невладина организација

Интернет страница: www.psd.hr

Институт Риинвест, Косово, непрофитна организација

Интернет страница:
www.riinvestinstitute.org

Сири и визионит, Косово, непрофитна организација (НВО)

Интернет страница:
www.syriivizionit.org

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), Република Македонија, Фондација (граѓанска организација)

Интернет страница: www.mcims.mk

Институт за демократија 'Социетас Цивилис' (ИДСЦС), Република Македонија, Здружение на граѓани

Интернет страница: www.idscs.org.mk

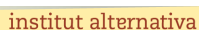
Охридски институт за економски стратегии и меѓународни работи, Република Македонија, Здружение на граѓани

Интернет страница: www.oi.org.mk

Центар за демократска транзиција, Црна Гора, невладина организација

Интернет страница: www.cdtmn.org

Институт Алтернатива (ИА), Црна Гора, невладина организација (здружение)

Интернет страница:
www.institut-alternativa.org

Центар за либерално-демократски студии (ЦЛДС), Србија, невладина организација

Интернет страница: www.clds.rs

Форум за граѓанска акција ФОРЦА
Пожега, Србија, непрофитна
организација

Интернет страница: www.forca.rs

Турска фондација за економски и
социјални науки (ТЕСЕВ), Турција,
невладина организација

Интернет страница: www.tesev.org.tr

Придружни организации

Секретаријат на регионалната
иницијатива за антикорупција (РАИ),
Босна и Херцеговина, правен субјект
со дипломатски статус

Интернет страница: www.rai-see.org

KOSOVO LAW INSTITUTE
INSTITUTI I KOSOVES PER DREJTESI
KOSOVSKI INSTITUT PRAVDE

Косовски правен институт, Косово,
непрофитна, невладина организација

Интернет страница:
<http://www.kli-ks.org>

АНЕКС 2. СИСТЕМ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА

Податоците за националните *извештаи за оценување на корупцијата* и *Регионалниот извештај за борба против корупција* за Југоисточна Европа на СЕЛДИ ќе бидат собирани преку теренски истражувања со користење на лице-в-лице интервјуа со домаќинствата во согласност со **методологијата на Системот за следење на корупцијата**. За креирање на примерокот, ќе се користат најновите проценки за населението во секоја земја. Како општо правило, за истражувањето СЕЛДИ ќе користи двостепен стратификуван, случаен примерок, земајќи ги предвид видот на населено место, и географските и економските карактеристики. Примерокот ќе биде креиран според истражувањата на Регионалното следење на корупцијата спроведени од страна на СЕЛДИ во 2001 и 2002 година во неколку земји во Југоисточна Европа. Вкупната големина на примерокот по земја ќе биде 1.000 испитаници. Истражувачкиот метод од 2001/2002 ќе остане непроменет и за истражувањата во 2013/2014.

Позадина

Системот за следење на корупцијата (ССК) беше воведен од страна на Центарот за изучување на демократијата во 1998 година, и вклучува **систем на емпириски студии и аналитички извештаи**. Главната цел на ССК е периодично да се презентираат информации, кои ќе овозможат изведување заклучоци за обемот на корупцијата во една земја и јавните ставови, проценки, и очекувања во врска со тоа.

Основните функции на ССК се поврзани со нејзините главни исходи - индексите на корупција. Индексите на корупција се базираат на истражувања вклучени во ССК и ги резимираат најважните индикатори за корупција за да се оцени / измери нивото на зголемување на бројот на коруптивни практики во различни општествени сфери.

ССК се базира на национални репрезентативни истражувања на населението на возраст од 18 и повеќе години. Се собираат информации за јавното мислење во врска со следниве главни прашања:

- Ставовите на јавноста кон корупцијата;
- Идентификација на различни видови на коруптивно однесување;
- Лично искуство и вклучување на испитаниците во коруптивните практики;
- Нивоа и обем на корупција;
- Ширење на корупцијата меѓу различни професионални групи и во јавните институции;
- Очекувањата поврзани со корупција, итн.

Теоретска позадина на индексите на корупција

Индексите на корупција се систем на синтетички индикатори кои ги презентираат резултатите од квантитативните истражувања на ССК во сумирана форма. Главната цел при креирањето на индексите на корупција е да се намали мултидимензионалноста на корупцијата, како општествена појава, на ограничен збир на синтетички индикатори. Предностите на ваквиот пристап се следниве:

- синтетички индикатори (индекси на корупција) го олеснуваат јавното презентирање на резултатите, на тој начин олеснувајќи ја анализата;
- употребата на синтетички индикатори е предуслов за воспоставување на временски серии и, на тој начин, за анализа и проценка на промена.

Четири вида на индекси на корупција се базираат на релативно едноставна теоретска реконструкција на елементите на социјална акција:

- општествената акција има свои специфични предуслови, меѓу кои позначајни се: ставовите на општествените актери, интернализираните вредности, и начинот на кој актерите го согледуваат нивното социјално опкружување;
- општествената акција сама по себе подразбира специфичен меѓусебен однос на актери, во рамки на кој тие ги разменуваат ре-

ТАБЕЛА 2. ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА КОРУПТИВНО ОДНЕСУВАЊЕ

Компоненти на дејството	Компоненти на коруптивно однесување
Предуслови за дејствието	Ставовите кон корупцијата Вклучува идентификација на корупцијата како општествен феномен, проценка на нејзината нормативна (вредност) дозволеност, и степенот на подготвеност да се надминат нормите на легитимното социјално однесување.
Интеракција на актери	Коруптивни практики Ги вклучуваат активностите на актерите во создавањето предуслов за коруптивни практики (т.е. вршење притисок), и самиот чин на корумпирано однесување.
Резултати од дејствие	Проценки на големината на корупција Вклучува проценка на нивото на зголемување на бројот (вклучување) на јавните службеници во различни форми на коруптивно однесување, како и проценка на нивоата на трансформација на корупцијата во норма на однесување (во општествено ефикасен инструмент за решавање лични проблеми).
Очекување	Проценка на перспективите на корупцијата Вклучува проценки на способностите на општеството (т.е. неговиот потенцијал) за борба против корупција.

- сурсите кои ги поседуваат, со цел да се постигне одредена цел;
- Резултатите од овие активности вклучуваат одредени специфични карактеристики:
 1. ги менуваат или зачувуваат почетните (пред-акција) предуслови;
 2. оставаат специфична „трага“ во социјалното опкружување (промени или зачувување на нејзините структурни компоненти);
 - исполнувањето или неисполнувањето на целите создава очекувања меѓу учесниците за карактерот и структурата на општественото делување во наредните циклуси. Врз основа на овие очекувања, секој актер гради или ја менува неговата / нејзината стратегија на однесување.

Применето на корупцијата, овој модел на социјална акција би можел да се сведе на следниве основни компоненти.

Треба да се напомене дека примената на општиот модел на општествена акција (дури и во неговата поедноставена форма) на корупцијата (во создавањето на методологија за квантитативни истражувања) е предмет на повеќе ограничувања. Затоа, моделот на кој се базира проучувањето на корумпираното однесување, е поедноставен. Во креирањето на збир на индикатори кои се користат во реалноста, целта беше да се искористи неопходниот минимум на начин кој ќе овозможи да се одржат професионални стандарди при теренската работа.

Структура на индексите на корупција

ССК вклучува четири видови на индекси:

- **Ставови кон корупцијата**
 - (Начело) Прифатливост на корупцијата: индексот го одразува степенот до кој населението прифаќа, на вредносно ниво, одредени акти на корумпирано однесување од страна на членовите на парламентот и јавните службеници.
 - Осетливост на корупција: овој индекс ја мери склоноста да се направи компромис за вредностите, принципите и законитоста, со цел да се извршат корумпираните акти, како што се давање или примање пари и / или подароци со цел да се решат одредени лични проблеми.
- **Коруптивни практики**
 - Корупциски притисок врз пошироката јавност: овој индекс го покажува степенот до кој граѓаните се подложни на директен или индиректен притисок да учествуваат во коруптивните практики со јавните службеници. Тука спаѓаат случаите во кои јавните службеници сакале или покажале дека очекуваат коруптивно однесување од граѓаните.
 - Личен ангажман во коруптивни дела (поширока јавност): овој индекс ги одразува само-признанијата за случаите, во кои граѓаните имаат понудено пари и / или подароци на јавни службеници.
- **Големина на корупција**

- Ширење на корупцијата: овој индекс ги одразува проценките на граѓаните за ширење на корупцијата во земјата. Тој, исто така, може да се пресметува за специфични групи на јавни службеници и јавни институции.
- Практична ефективност на коруптивното однесување: овој индекс го покажува степенот до кој граѓаните ја согледуваат корупцијата како ефикасна алатка за решавање лични проблеми. Тој е базиран на утврдената веројатност дека граѓаните ќе понудат пари и / или подароци, со цел успешно да ги решат нивните проблеми.
- **Очекувања за иднината на корупцијата:** овој индекс е одраз на очекувањата на пошироката јавност за капацитетот на општеството за спречување на корупцијата во земјата.

Толкување на индексите на корупција

Корупцијата е комплексен и мултидимензионален феномен, за кого се врзуваат неколку различни дефиниции. Оперативната дефиниција усвоена од страна на ССК ја дефинира корупцијата како злоупотреба на власта (економска, политичка и административна) во интерес на лични или групни добивки, на сметка на поединецот, одредени групи или општеството како целина. Оваа прилично широка дефиниција е оправдана заради самиот карактер на овој феномен, како и заради широкиот опсег на иницијативи против корупцијата на национално и меѓународно ниво (вклучувајќи ги и граѓанските и владините).

Зголемувањето на корупцијата претпоставува постоење на четири неопходни компоненти: 1) државни / јавни службеници; 2) дискрециона моќ; 3) злоупотреба на јавната власт и 4) приватни придобивки за функционерите. Во зависност од манифестациите на овие компоненти, постојат различни форми, нивоа, сфери, и механизми на корупција.

Корупцијата се манифестира главно преку интеракции помеѓу јавниот сектор, од една страна, и граѓаните и приватниот бизнис, од друга страна. Постојат два основни **вида на корупција**:

- голема корупција (често се нарекува и „политичка“), која вклучува функционери од државниот врв, политичари и деловни луѓе, и се однесува на распределбата на значителни ресурси, и
- ситна корупција, која обично вклучува пониско ниво на јавни службеници, и се однесува на дневните интеракции помеѓу нив и граѓаните и бизнисите (мали и средни). Овој втор тип е пошироко распространет, и е поврзан со помали исплати и /или систем на услуги и подароци.

Имајќи ги предвид специфичните цели на коруптивно однесување, треба да се земат предвид **два конкретни случаи на корупција**:

- Прво, злоупотреба на моќ за приватни цели во случаите каде што официјалните лица се должни да обезбедат одредена услуга со закон. Овој тип на корупција, познат како „подмачкување на

тркалата“ е насочена кон побрза или поцелисходна испорака на услуги, или поголема безбедност во решавањето на проблемите.

- Вториот случај е кога службеник обезбедува услуги / права на кои граѓанинот (бизнис) нема право со закон, или дури и услуги кои претставуваат директна повреда на законот.

Од економска гледна точка, зголемувањето на корупцијата ги следи класичните пазарни принципи на понуда и побарувачка: поголема побарувачка и поголеми дискрециони права на службениците создаваат средина која ја олеснува и ја поттикнува корупцијата. Вредноста на поткупот зависи од очекуваната добивка или корист. Во овој поглед, коруптивното однесување може да се смета како заемно корисни економски трансакции. Сепак, овие трансакции ги елиминираат правилата за конкуренција и законските прописи, а со тоа ги нарушуваат пазарните принципи и критериуми за ефикасни економски активности и донесување одлуки.

Дефиницијата на корупцијата како негативна општествена појава овозможува да се направат неколку претпоставки, што се однесува до толкување на индикаторите вклучени во ССМ:

- Во една идеална состојба на општеството (на практични отсуство на корупција), ставовите во врска со корупцијата треба да имаат минимални вредности: односно граѓаните треба да го согледаат коруптивното однесување како морално неприфатливо и не треба да бидат склони кон компромитирање нивните морални вредности. Интензитетот на корумпираното однесување, исто така, треба да биде минимално, и коруптивното однесување треба да биде оценето како ниско, односно како ефикасна пракса за решавање на проблемите.
- Би било логично да се претпостави дека постоењето на одредено ниво на толеранција кон корумпираното однесување (морална допуштеност) ќе има неколку последици:
 - Прво, подготвеноста за компромис ќе се зголеми, како што се зголемува нивото на толеранција.
 - Второ, фреквенцијата на практични дела на корупција, исто така, ќе се зголеми со нивото на толеранција (поради „природниот интензитет“ на социјалниот конформизам).
 - Трето, во случаи кога фреквенцијата на коруптивно однесување го надминува нивото на „единствени изолирани случаи“, веројатно е дека проценките за навлегување на корупцијата значително ќе ја надмине фреквенцијата на практичните акти на корумпирано однесување (само еден случај на „земање мито“ би било доволно за некој службеник да му се стави социјална етикета дека е „корумпиран“).
 - Четврто, постоењето на социјалната средина, каде корумпираното однесување го надминува нивото на „единствен изолиран случај“, многу веројатно е дека ќе се создаде перцепција оти корупцијата е нормална компонента на општествената средина. Шансите за таа перцепција да биде силна и широко распространета ќе се зголемат со ограничената примена на механизмите за санкционирање.

Една од основните теоретски претпоставки за изградба на ССК е дека е поважно да се **следи динамиката на корупцијата** во повеќе димензии, отколку да се анализираат нејзините првични /сегашни вредности. Бидејќи корупцијата е идентификувана како проблем за општеството, ќе биде важно да се процени нејзината сериозност. Сепак, поважно е да се знае нејзината динамика: т.е. дали корупцијата се развива во позитивна или во негативна насока во споредба со нејзините првични основни вредности.

Индексите на корупцијата овозможуваат приближување за опсегот и аспектите на корупцијата врз основа на оценките на граѓаните и јавните службеници. Овие проценки се почетна точка за нивното практично однесување и начинот на кој тие ја доживуваат нивната социјална средина. Индексите на корупцијата не може да бидат основа за извлекување на директни заклучоци во врска со точното ниво на зголемување на бројот на коруптивните практики.

Бидејќи индексот на лична вмешаност во коруптивни практики се базира на анонимни признанија од испитаниците, тоа е најблиску до она што укажува на „ниво на зголемувањето на корупцијата“. Исто така, до одреден степен, специфичните правни карактеристики на корупцијата (дека и двете страни дејствуваат илегално) го прават овој индекс една од неколкуте конкретни мерки за **вистинското ниво на зголемување на корупцијата**. Во споредба со информациите достапни од институциите кои го спроведуваат законот во регионот на ЈИЕ, нивото на точност на емпириското истражување за проценка на корупцијата е значително повисок

Метод за пресметување на индексите на корупција

Методот што се користи за пресметување на индексите на корупцијата ги вклучува следните чекори:

1. Ранг (кој се движи помеѓу 0-3) се доделува на секоја вредност на индикаторот, кој пак е изведен од прашањата во анкетата.
2. Секој ранг е пондериран според процентот на испитаниците, кои ја одбрале соодветната опција за одговор (со исклучок на категориите „не знам“ и „без одговор“).
3. Вредноста на индикаторот се пресметува како збир од пондерираните рангови.
4. Секој индекс на корупција ги сумира вредностите на неколку индикатори и се презентира во статистички нормализирана форма: од 0 (без корупција) до 10 (максимум корупција).

Пример: Индексот за ширење на корупцијата е составен од следново прашање.

ТАБЕЛА 3. ПРАШАЊЕ: СПОРЕД ВАС КОЛКУ ШИРОКО РАСПРОСТРАНЕТА Е КОРУПЦИЈАТА ВО ОВАА ЗЕМЈА? (САМО ЕДЕН ОДГОВОР).

	Ранг	Валиден процент
1. Речиси сите државни функционери се вклучени	3	19 %
2. Повеќето државни функционери се вклучени	2	42 %
3. Неколку државни функционери се вклучени	1	38 %
4. Речиси никој од државните функционери не се вклучени	0	1 %
9. Не знам/ нема одговор	-	-

$$I = 3 \times 0.19 + 2 \times 0.42 + 1 \times 0.38 + 0 \times 0.01 = 1.79$$

Вредноста на индексот се движи помеѓу 0 и 3. Колку поблиску оваа вредност е до 3, толку пошироко распространета е корупцијата (според проценките на испитаниците).

Со цел да направат збирни индекси, вредностите на индивидуалните индекси се нормализираат со прилагодување на нивните вредности да бидат во опсег меѓу 0 и 10. Нормализираните вредности потоа се собираат. На пример, индексот за ширење на корупцијата е нормализиран со делење на неговата сегашна вредност (1,79) со неговата максимална вредност (3,00), за да се добие нормализирана вредност (0,60). Оваа вредност потоа повторно се пресметува за да се вклопи во опсегот кој се движи од 0 до 10.